

Az innovációhoz való hozzáállás, és az innováció tényezőinek értékelése a magyar MKKV szektor véleménye alapján

Attitudes towards innovation and the assessment of the factors of innovation according to the Hungarian SME sector

Csiszárík-Kocsor Ágnes¹, Varga János²

¹ Óbudai Egyetem, Keleti Károly Gazdasági Kar, Budapest, *Magyarország*
kocsir.agnes@kgk.uni-obuda.hu

² Óbudai Egyetem, Keleti Károly Gazdasági Kar, Budapest, *Magyarország*
varga.janos@kgk.uni-obuda.hu

Összefoglalás

A 21. század diktálta gazdasági versenyben az innováció, az innovációhoz való hozzáállás kulcsfontosságú tényező. A hagyományos természeti erőforrások kimerülésével a mai gyorsan változó világunkban gyakorlatilag megszűnt a gazdasági növekedés korábbi motorja, így új szemlélet módra van szükség ahhoz, hogy a gazdaság szereplői meg tudják állni a helyüket az új közegben. A természeti erőforrások okozta anomáliát csak és kizárólag az új megoldások képesek feloldani. Kifejezetten fontos, hogy a gazdaság minden szereplője, a mikrovállalkozásoktól kezdve a nagyvállalatokig ki tudja venni a részét ebből a folyamatból. Ezért kiemelten fontos az, hogy a közeljövőben megteremtődjenek azok a feltételek, amelyek az innovációt előmozdítani, serkenteni tudják. A jelen tanulmány célja, hogy bemutassa a magyar MKKV szektor véleményét az innovációt serkentő tényezők tekintetében, felmérve azokat a potenciális jellemzőket, amelyek e folyamatokhoz és magatartáshoz tudnak hozzájárulni.

Summary

In the competitive economy of the 21st century, innovation and the attitude to innovation are key factors. The depletion of traditional natural resources in today's fast-changing world has virtually eliminated the former engine of economic growth, and a new approach is needed to enable economic actors to cope with the new environment. New solutions are the only way to overcome the anomaly of natural resources. It is essential that all economic actors, from micro to large enterprises, can play their part in this process. It is, therefore, of the utmost importance that the conditions are created in the near future to promote and stimulate innovation. The aim of this study is to present the Hungarian SME sector's view on the factors that stimulate innovation, assessing the potential characteristics that can contribute to these processes and behaviors.

1. Bevezetés

A mikro, kis- és közepes vállalkozások (MKKV-k) létfontosságú szerepet játszanak a globális gazdaságban, hozzájárulva a foglalkoztatáshoz, a jövedelemtermeléshez és a gazdasági növekedéshez [1]. Az innováció az MKKV-k versenyképességének és növekedésének egyik fő

mozgatórugója, mivel lehetővé teszi számukra az új termékek, szolgáltatások, folyamatok és üzleti modellek kifejlesztését, valamint új technológiák, ismeretek és gyakorlatok átvételét [2]. Az MKKV szektor ugyanazokat a kihívásokat éli meg nap mint nap, mint a nagyobb méretű versenytársai. Ugyanúgy fontossá válik e cégek számára is, hogy dinamikusan és gyorsan tudjanak alkalmazkodni a megváltozott környezeti feltételekhez [3]. Ezek közül talán a legfontosabb a vevői igényeknek való megfelelési igény, amely folyamatosan arra készíti a szektor szereplőit, hogy a szükségleteket a korábbinál magasabb szinten elégítsék ki. Csupán, ha a vevői elvárásoknak történő megfelelésre gondolunk, már önmagában ez is elegendő annak megértéséhez, hogy miért is annyira fontos az innováció a vállalkozói szektor számára. Az innovációról azt tartják, hogy az a versenyben maradás alapfeltétele. A fentieket figyelembe véve azt mondhatjuk, hogy az innováció a vevői igények újszerű kielégítésének alapvető módja, így az MKKV szektor számára sem mellékes kérdés, hogy milyen innovációs potenciállal tudnak megjelenni a piacokon a kisebb méretű vállalkozások. Ha az MKKV-k innovációs tevékenységét szeretnénk értelmezni, úgy alapvetően a következőkre kell gondolnunk: az MKKV innováció az új vagy továbbfejlesztett termékek, szolgáltatások, marketingmódszerek, folyamatok vagy üzleti modellek kifejlesztését és bevezetését, valamint a versenyképességet, a termelékenységet és a növekedést fokozó új technológiák, ismeretek és gyakorlatok átvételét jelenti [4]. Az MKKV innováció azonban nemcsak a legjobb gyakorlatok átvételét jelenti, hanem a radikálisan új megoldások alkalmazását (és bevezetését) is. A tanulmány azzal a kérdéssel foglalkozik, hogy milyen szerepe jut az innovációnak, mindezt nemcsak szakirodalmi, hanem primer kutatási eredmények alapján is teszi.

2. Szakirodalmi áttekintés

Az innovációval magasabb szinten elégíthetők ki a fogyasztói igények a korábbinál, így ez segítheti a jóléti funkció megvalósítását. Az új megoldások, új eljárások és módszerek lehetővé tehetik, hogy az erőforrásokat más szerkezetben és mennyiségben használjuk fel, tehát az allokációs funkcióhoz is képes hozzájárulni, míg a hatékonyságot például egy új technológia vagy szervezési megoldás képes lehet javítani. Az innováció egyértelműen okozhatja a versenyfeltételek változását, előidézhetheti a verseny természetének megváltoztatását a szervezet számára. Az innováció eredménye azonban nemcsak az, hogy a versenyben való helytállást elősegíti. Az innováció segít megkülönböztető kompetenciákat létrehozni a vállalkozások számára [5]. A megkülönböztetés pedig lehetővé teszi a szereplők számára, hogy előnybe kerülhessenek a versenytársaikhoz képest. Az innováció az MKKV szektorban több szempontból is fontos. Ahogy arról már a bevezetőben is említést tettünk, az innováció segít az MKKV-knak abban, hogy megkülönböztessék magukat a versenytársaiktól. A megkülönböztetést úgy segíti elő, hogy az innovációval ezek a vállalkozások egyedül és magas minőségű termékeket, illetve szolgáltatásokat tudnak kínálni, amelyek a lehető leginkább megfelelhetnek a vásárlók igényeinek és preferenciáinak. Ez a piaci részesedés és a bevétel növekedéséhez vezethet. Másodszor, az innováció lehetővé teszi az MKKV -k számára a hatékonyság és a termelékenység növelését folyamataik racionalizálásával és a költségek csökkentésével [6]. Ez a nyereségesség és a versenyképesség javulásához vezethet. Az innováció olyan folyamatfejlesztésekhez nyit utat, amelyek növelik az MKKV -k termelékenységét. Új technológiákat és automatizálást használhatnak a költségek csökkentésére, a műveletek racionalizálására. Az innovativitásban élő járó cégek termelékenysége magasabb, mint a nem innovatív kvv cégeké [7]. Az innovatív MKKV -k piaci részesedése és nyereségessége magasabb, mint a nem innovatív kvv-ké. Hasonló véleményen vannak a híres nemzetközi piacutató és tanácsadó cégek is. Egy 2009-es kutatás rávilágít, hogy az új termékek és szolgáltatások kifejlesztése jelentősen kedvezhet a piaci részesedés javulásának. Az innovativitás egyértelmű és szoros kapcsolatot mutat a nyereségtermelő képességgel [8]. Az innovációk olyan területeken is fontossá válnak, mint a digitális technológiák fejlesztése [9], [10], [11]. Az ebbe történő befektetések és a digitális technológiák haszna egyértelműen kimutathatóvá válik [12]. A pénzügyi eredmények

sokkal jobbak azoknál a cégeknél, amelyek a digitális technológiák tekintetében magasabb innovációs szintet tudnak felmutatni [13]. Harmadszor, az innováció segíthet az MKKV-knak alkalmazkodni a változó piaci feltételekhez és fogyasztói igényekhez, lehetővé téve számukra, hogy hosszú távon relevánsak és versenyképesek maradjanak [14]. Az innováció az MKKV -k nemzetközivé válásának egyik fő mozgatórugója, amely lehetővé teszi számukra, hogy új piacokra lépjenek be és diverzifikálják ügyfélkörüket [15]. Az innováció elősegíti a szektor vállalkozásai számára, hogy rugalmasabban alkalmazkodjanak és megfeleljenek a környezeti változásoknak. Az innovatív cégek abban is sokkal sikeresebbek, ahogyan a változásokhoz alkalmazkodnak [16]. Az innováció potenciális előnyei ellenére az MKKV -k számos kihívással szembesülnek az innováció terén, mint például a pénzügyi és humán erőforrások hiánya, a tudáshoz és technológiához való korlátozott hozzáférés, valamint a kockázatkerülés [17]. E kihívások leküzdése érdekében az MKKV -k együttműködhetnek más cégekkel, egyetemekkel, kutatóintézetekkel és kormányzati szervekkel, hogy hozzáférjenek a tudáshoz, a technológiához és a finanszírozáshoz, valamint, hogy megosszák a kockázatokat és a hasznot [18]. Az MKKV -k által is elősegíthetik az innovációs kultúrát, hogy bátorítsák alkalmazottaikat a kísérletezésre, tanulásra és kockázatvállalásra, valamint biztosítják számukra a szükséges erőforrásokat és ösztönzőket [19], [20], [21], [22], [23]. Az innováció alapvető fontosságú az MKKV -k növekedése és versenyképessége szempontjából. Az innovatív MKKV -k nagyobb valószínűséggel maradnak fenn, növekednek és teremtenek munkahelyeket, mint azok, amelyek nem végeznek innovációs tevékenységet. Az innováció azonban beruházást, kockázatvállalást és együttműködést igényel, amely kihívást jelenthet a szektor számára.

3. Anyag és módszer

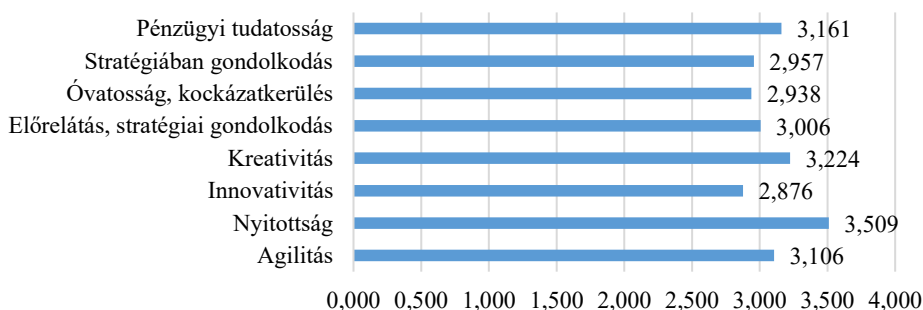
Primer kutatásunk keretében hazai vállalkozásokat kérdeztünk meg a pandémia okozta legfőbb kihívásokról, az arra adott válaszokról és eredményeikről. A kutatás során alkalmazott kérdőívben több területet mértünk fel, így a szervezeti változások, reziliencia, projektszemlélet elemzése, digitális megoldások, valamint a szervezetek kutatási-, fejlesztési- és innovációs aktivitása került felmérésre. A mintavétel önkéntes formában zajlott, előtesztelt sztenderdizált kérdőív segítségével. A felmérés eredményeképpen összesen 161 értékelhető kérdőívet kaptunk. A minta többsége, 57,1%-a mikrovállalkozás, 21,7 % a kis- és 21,1% a középvállalkozás aránya a mintában. A megkérdezett vállalkozások 41,6%-ának a fővárosban van a székhelye, 40,4%-a városi székhelyű és mindössze 18% működik valamilyen hazai falura bejegyzett székhellyel. A vállalkozások 40,4%-a 15 évnél több ideje működik. A minta 31,7%-a 5-15 éve működő vállalat és 28%-a pedig 5 éven belül került megalapításra. A kvantitatív eredmények feldolgozása SPSS 22.0 szoftverrel történt meg. Jelen kutatásban azt kívánjuk bemutatni, hogy a mintában szereplő vállalkozások életében hogyan jelentek meg – erősödtek vagy gyengültek – a pandémia okozta változások hatására azok a tényezők, melyek az innováció hajtómotorjainak mondhatók. A kutatás során egy négyfokozatú skálán arra kértük a válaszadókat, hogy értékeljék a vizsgált tényezőket (agilitás, nyitottság, innovativitás, kreativitás, előrelátás, óvatosság, stratégiában gondolkodás, pénzügyi tudatosság) annak érdekében, hogy megállapítható legyen a innováció, és az innovatív kezdeményezések felé mutató attitűd a hazai kis- és középvállalkozások oldaláról.

1. táblázat: A minta összetétele a működési tapasztalat és a vállalkozás mérete alapján
Forrás: saját kutatás, 2022, N = 161

Működési tapasztalat		Vállalkozás mérete	
5 év alatt	28%	Mikrovállalkozás	57%
5-15 év között	32%	Kisvállalkozás	21%
15 év felett	40%	Középvállalkozás	21%

4. Eredmények

A kutatás első lépéseként megvizsgáltuk azokat a tényezőket, amelyek a vállalkozások innovativitásának, innovációhoz való hozzáállásának a legfontosabb támogató tényezői. Kíváncsiak voltunk arra, hogy hogyan változott a vállalkozások agilitása, nyitottsága, tudatossága a pandémia hatására a jelen, erősen digitalizált világunkban. A válaszadóknak arra volt lehetőségük, hogy egytől négyig terjedő skálán értékeljék a felsorolt tényezőket. Összességében elmondható, hogy a vállalkozások nyitottsága kétség kívül a legmagasabb az összes tulajdonságon belül. A négyfokozatú skála tekintetében ez az érték, ami a nyitottságot jellemzi (3,509), a skála tetejéhez közelít, így kiugróan magas a többi tényezőhöz képest. Az is egyértelmű, hogy a vállalkozások kreativitása, pénzügyi tudatossága, agilitása, és az előrelátó gondolkodása szintén igen magas átlagértékkel lett jellemezve, ami fontos a jövőbeni életben maradás szempontjából. Ezek a tényezők a pandémia hatásának betudhatóan mind-mind 3,00 feletti értéket mutatnak. A többi tényező sem marad a 3,00 átlagérték tekintetében jelentősen alul, így a stratégiában való gondolkodás, az óvatosság, valamint az innovativitás az, ami a lista legvégére került. Érdekes megállapítás, hogy a vállalkozások az innovációt, és az innovativitást deklaráltan viszonylag alacsony szintűre értékelték, ezzel szemben az innovatív magatartáshoz szükséges tényezőket pedig kiemelten magasán. Mindez azt mutatja, hogy a mintába bevont vállalkozások gondolkodásába nem épült bele az innováció mint alapelem, azonban a hozzá szükséges tényezők már annál inkább.

1. ábra: A vizsgált szervezeti tulajdonságok általános megítélése az átlagértékek alapján
 Forrás: saját kutatás, 2022, N = 161

A továbbiakban arra is kíváncsiak voltunk hogy mindezen felsorolt tényezőket mennyire befolyásolják a vállalkozások kategorizálására szolgáló tényezők. Jelen tanulmányban a működési tapasztalattal, valamint a vállalkozás méretével kapcsolatban kívántuk feltárni a tényezők megítélésének összefüggéseit. Az összefüggések feltárása érdekében varianciaanalízist végeztünk egyutas ANOVA tábla segítségével. Az alábbiakban mutatjuk be a vizsgálat eredményeit.

Első lépésként a működési tapasztalattal hasonlítottuk össze a vizsgálatba bevont jellemzőket. A kapott eredmények alapján a vállalkozások működési tapasztalata mindösszesen néhány vizsgált tényező megítélését befolyásolja, azaz csak a nyitottság, a stratégiában való gondolkodás, valamint a pénzügyi tudatosság tekintetében található összefüggés a tényező megítélése, valamint a működési tapasztalat között a szignifikancia értéke alapján. Azonban az egyes csoportok tényezőkre adott átlagos értékelése érdekes mintázatokra hívja fel a figyelmet Megállapítható, hogy az öt évnél kevesebb ideje működő vállalkozások azok, amelyek inkább nyitottak az innovációk irányába, illetve rólok mondható el az, hogy sokkal jobban odafigyelnek azokra a tényezőkre, amelyek új megoldásokat és eredményeket hozhatnak. Az ő esetükben a legmagasabb az agilitás átlagértéke (3,289), valamint szintén kiemelkedően magasra értékelték a kreativitást (3,422) is. Az 5 és 15 év között működő vállalkozásokra inkább az érettség a leginkább jellemző, ők azok, akik nagyra

értékelik az innovativitást (2,941), valamint erőteljesen megjelenik náluk a stratégiában való gondolkodás (3,196), de nem elhanyagolható az e kategóriába tartozó válaszadók nyitottsága sem (3,629). Ez utóbbi jellemző nagyon fontos a tudatos iránytartás miatt. A 15 évnél régebb óta működő vállalkozások, a sokrétű működési tapasztalataik miatt az átlagnál magasabb értékűre értékelik az előrelátás képességét (3,123), őket jellemzi leginkább az óvatosság és a kockázatkerülés (3,138), valamint a pénzügyi tudatosság is. Mindezen jellemzők alapján egyértelműen látható, hogy a fiatalabb vállalkozásoknál főként a rugalmasság a fő hajtóerő és az érett, 15 évnél több ideje működő vállalkozásoknál pedig az óvatosság és a tudatosság a leginkább mérvado tényező.

2. táblázat: A szervezeti tulajdonságok megítélése a vállalkozás működési tapasztalata alapján

		Átlag	Szórás	F	Sig.
Nyitottság	5 évnél kevesebb	3,644	0,609	4,280	0,015
	5-15 év között	3,647	0,594		
	15 évnél több	3,308	0,865		
	Total	3,509	0,734		
Stratégiában gondolkodás	5 évnél kevesebb	2,511	1,290	5,007	0,008
	5-15 év között	3,196	1,059		
	15 évnél több	3,077	1,065		
	Total	2,957	1,158		
Pénzügyi tudatosság	5 évnél kevesebb	2,800	1,307	3,235	0,042
	5-15 év között	3,314	1,068		
	15 évnél több	3,292	1,027		
	Total	3,161	1,140		

Forrás: saját kutatás, 2022, N = 161

A továbbiakban kíváncsiak voltunk arra is, hogy a vállalkozás mérete mennyiben befolyásolja a tényezők megítélését. Összességében elmondható, hogy a mikro vállalkozások, akik pénzügyi és humán erőforrások tekintetében szűkösnek vannak, leginkább a kreativitásukra tudnak építeni (3,239). Ez nagyon fontos tényező ahhoz, hogy életben maradjanak, hiszen folyamatosan új és újszerű megoldásokat és irányokat kell, hogy találjanak annak érdekében, hogy megállják a helyüket a gazdasági feltételek diktálta versenyben. A kisvállalkozások szempontjából kiemelkedően magas értéket kapott a nyitottság (3,629), az óvatosság és kockázatkerülés (3,229), mint legfontosabb tényező. A középvállalkozások a maradék vizsgált tényező között vannak előnyben. Rájuk jellemző az átlagnál magasabb értékben a pénzügyi tudatosság (3,441), a stratégiám való gondolkodás (3,382), az előrelátás (3,235), az agilitás (3,176), és természetesen az innovativitás (3,176) is. Ezek a vállalkozások azok, amelyek pénzügyi és humán oldalról kellően erősek, így nagyobb hangsúlyt tudnak fektetni az innovációt megalapozó tényezőkre. A fentiekből egyértelműen megállapítható, hogy a innovációs potenciált ugyan nem befolyásolja a vállalkozások mérete, azonban az egyes tényezők megítélésénél egyértelműen látható a középvállalkozások előnye.

3. táblázat: A szervezeti tulajdonságok megítélése a vállalkozás mérete alapján

		Átlag	Szórás	F	Sig.
Stratégiában gondolkodás	Mikrovállalkozás	2,652	1,208	8,075	0,000
	Kisvállalkozás	3,343	0,873		
	Középvállalkozás	3,382	1,045		
	Total	2,957	1,158		

Forrás: saját kutatás, 2022, N = 161

5. Konklúziók

Összességében elmondható, hogy a 21. század hajtómotorjának tekintett innováció fontossága számos tanulmány és kutatás során bizonyítást nyert. Az innovációhoz vezető tényezők nagyon szerteágazóak.

A jelen kutatásban arra vállalkoztunk, hogy ezen tényezők közül néhányat részletesen megvizsgáljuk, és feltárjuk azokat az összefüggéseket, amelyek a magyar mikro-, kis- és középvállalkozások szektorát jellemzik és bemutatják. Olyan tényezőkre voltunk kíváncsiak, amelyek egyértelműen hozzájárulnak ahhoz, hogy a szervezetek nyitottabbá és befogadóbbá váljanak az innovációs kezdeményezések tekintetében. Megállapítottuk, hogy a vállalkozások működési tapasztalata csak kis mértékben befolyásolja az egyes alkotóelemek megítélését, és a vállalati méret tekintetében pedig mindösszesen egy tényezőnél találtunk szignifikáns összefüggést. Azonban az átlag értékek alapján feltárt összefüggések nagyon fontosak. Egyértelműen elmondható, hogy a kisebb vállalkozások (mikro- és kisvállalkozások), akik erőforrások tekintetében szűkösen vannak ellátva, jobban rá vannak kényszerülve arra, hogy a saját belső kompetenciáikra építsenek. Ugyanez elmondható a kevesebb működési tapasztalattal bíró vállalkozásokról is. Az is megállapítást nyert, hogy a kis- és közép vállalkozások már sokkal jobban tudnak koncentrálni a vizsgált tényezőkre, azokat sokkal fontosabbnak értékelik, mint a mikro vállalkozások. A működési évek számának a növekedése pedig egyértelműen azt bizonyítja, hogy a vállalkozások óvatosabbak, tudatosabbak, ami az innováció korlátját is jelentheti. Nagyon fontos az, hogy a vállalkozások irányába egy szemléletformáló tevékenység sorozat induljon el, hiszen fel kell hívni mind a különböző jellemzők, mind az innováció fontosságára figyelmet annak érdekében, hogy a jövő kihívásainak az MKKV szektor meg tudja felelni.

Köszönetnyilvánítás

A 2019-2.1.11-TÉT-2020-00167 számú projekt az Innovációs és Technológiai Minisztérium Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, a 2019-2.1.11-TÉT pályázati program finanszírozásában valósult meg.

6. Hivatkozások

- [1] Lesáková, L. (2009). Innovation in Small and Medium Enterprises in Slovakia. *Acta Polytechnica Hungarica*. 6(3), pp. 23-34.
- [2] Soderquist, K., Chanaron, J.J. & Motwani, J. (1997), Managing innovation in French small and medium- sized enterprises: an empirical study. *Benchmarking for Quality Management & Technology*, Vol. 4 No. 4, pp. 259-272. <https://doi.org/10.1108/14635779710195104>
- [3] Al Suwaidi, F., Alshurideh, M., Al Kurdi, B. & Salloum, S.A. (2021). The Impact of Innovation Management in SMEs Performance: A Systematic Review. In: Hassanien, A.E., Slowik, A., Snášel, V., El-Deeb, H., Tolba, F.M. (eds.) *Proceedings of the International Conference on Advanced Intelligent Systems and Informatics 2020. AISI 2020. Advances in Intelligent Systems and Computing*, vol 1261. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-58669-0_64
- [4] Varga, J. (2021). Defining the Economic Role and Benefits of Micro, Small and Medium-sized Enterprises in the 21st Century with a Systematic Review of the Literature. *Acta Polytechnica Hungarica*. 18(11), pp. 209-228.
- [5] Collis, D.J. & Montgomery, C.A. (2008). Versengés az erőforrások terén. *Harvard Business Review*. Magyar Kiadás. 2008. december (In English: Competition on resources)

- [6] Del Giudice, M., Carayannis, E.G. & Peruta, M.R.D. (2012). Cross-Cultural Knowledge Management and Open Innovation Diplomacy: The Conceptual Understanding of Knowledge and Innovation. In: Cross-Cultural Knowledge Management. Innovation, Technology, and Knowledge Management, Vol 11. Springer, New York, NY. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-2089-7_11
- [7] Hall, B.H., Lotti, F. & Mairesse, J. (2009). Innovation and productivity in SMEs: empirical evidence for Italy. *Small Bus Econ* 33, 13–33 (2009). <https://doi.org/10.1007/s11187-009-9184-8>
- [8] Nesta (2009). The innovation imperative: why radical innovation is needed to reinvent public services for the recession and beyond. The Lab Discussion Paper 2009
- [9] Csiszárík-Kocsir, Á., & Dobos, O. (2022). Hungarian SMEs' role and opinion about research, development and innovation projects. In: Szakál, Anikó (szerk.) IEEE 20th Jubilee International Symposium on Intelligent Systems and Informatics (SISY 2022), IEEE, pp. 199-203.
- [10] Varga, J., & Csiszárík-Kocsir, Á. (2018). Understanding the innovation management system: The CEN/TS technical specification for a better innovation performance. *Journal of International Scientific Publication: Economy and Business*, 12, pp. 294-302.
- [11] Dobos, O., & Csiszárík-Kocsir, Á. (2022). Projektmenedzsment szerepe a kiberhadviselésben, a mesterséges intelligencia támogatásával. In: Horváth, Richárd; Lukács, Judit; Stadler, Róbert Gábor (szerk.): Proceedings of the Engineering Symposium at Bánki (ESB2021), Óbudai Egyetem, pp. 100-114.
- [12] Pintér, É., Bagó, P., Berényi, L., Molnár, L., Deutsch, N., Szigeti, G. & Pintér, T. (2021). How do Digitalization and the Fintech Phenomenon Affect Financial Decision-Making
- [13] Accenture. (2018). Digital disruption: The growth multiplier. <https://www.oxfordeconomics.com/resource/digital-disruption/>
- [14] Santoro, G. (2017). Innovation in small and medium enterprises: The impact of open innovation practices on firm's performance. *Business and Economics Review* 19(5):508. DOI: 10.1504/GBER.2017.086601
- [15] European Commission. (2018). Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs. https://single-market-economy.ec.europa.eu/smes_en
- [16] Gianiodis, P., Soo-Hoon, L., Hao, Z., Maw-Der, F. & Audretsch, D. (2022). Lessons on small business resilience. *Journal of Small Business Management*. Taylor & Francis Journals, Vol. 60(5), pp. 1029-1040.
- [17] Hossain, M. (2015). A review of literature on open innovation in small and medium-sized enterprises. *Journal of Global Entrepreneurship Research* 5, 6
- [18] Rahman A, Rahman MT, Belas J. Determinants of SME finance: Evidence from three central european countries. *Review of Economic Perspectives*. 2017;17(3):263-285. doi: <https://doi.org/10.1515/revecp-2017-0014>.
- [19] Wynarczyk, P. (2013). Open innovation in SMEs: A dynamic approach to modern entrepreneurship in the twenty-first century. *Journal of Small Business and Enterprise Development*. Vol. 20. No. 2, pp. 258-278. <https://doi.org/10.1108/14626001311326725>
- [20] European Commission. (2018). Key Figures on European SMEs. Retrieved from

https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en

- [21] Garai-Fodor, M. (2022): The Impact of the Coronavirus on Competence, from a Generation-Specific Perspective. *Acta Polytechnica Hungarica*, 19(8), pp. 111-125
- [22] Mura L., Ključnikov A., Tvaronavičienė M. & Androniceanu A (2017). Development trends in human resource management in small and medium enterprises in the Visegrad Group. *Acta Polytechnica Hungarica*. 14(7), pp.105–122.
- [23] Korcsmáros, E., & Csinger, B. (2022). Social Media from the Perspective of Small and Medium-sized Enterprises. *Acta Polytechnica Hungarica*. 19(8), pp. 31-48.